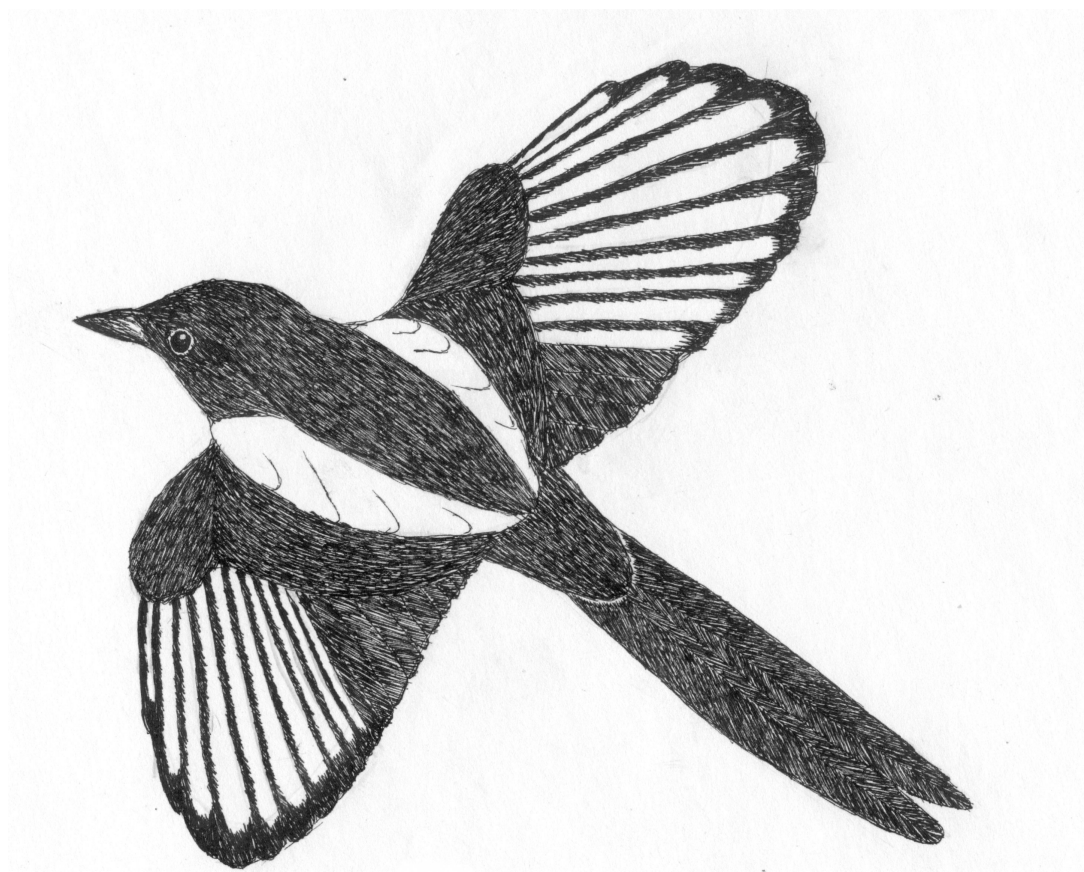

Broedvogels van
De Hollandse Hoeve
in 2002
(Gemeente Goes)

Mark Hoekstein

Inhoud	Pagina
Inleiding	1
1 Beschrijving onderzoeksgebied	2
2 Werkwijze	
2.1 Veldwerk	4
2.2 Interpretatie	4
2.3 Het weer in het broedseizoen van 2002	4
3 Resultaten	
3.1 Broedvogeloverzicht	6
3.2 Soortbesprekingen	12
4 Evaluatie	
Samenvatting	23
Bijlagen:	
Bijlage I Omstandigheden inventarisatierondes	

Inleiding

In het voorjaar en de zomer van 2002 door KNNV-Vogelwerkgroep de Bevelanden een broedvogelinventarisatie uitgevoerd in het gebied “de Hollandse Hoeve” te Goes.

Het doel van deze inventarisatie was tweeledig: Ten eerste had de inventarisatie ten doel de broedvogels van het gebied in kaart te brengen, ten tweede was het een leerproject. Het leerproject was bedoeld voor mensen met weinig ervaring met vogels herkennen en / of inventariseren zich te bekwamen hierin.

Na een korte beschrijving van de onderzoeksgebieden en van de gevolgde werkwijze wordt de broedvogelbevolking in het algemeen van het gebied besproken. Ook wordt een aantal broedvogelsoorten uitgelicht.

Tenslotte worden enkele opmerkingen gemaakt over het beheer in relatie tot broedvogels en worden enkele aanbevelingen gedaan.

1 Beschrijving onderzoeksgebied

De Hollandse Hoeve is een park aan de noordkant van de stad Goes. In het park bevinden zich een oude hoogstamboomgaard, een kinderboerderij, een ambachtencentrum, een kleine camping, wandelroutes, een speeltuin, minigolfterrein, heemtuin, vijvers en sloten en een restaurant. Het geheel is circa 20 hectare groot.

2 Werkwijze

2.1 Veldwerk

De broedvogels werden geïnventariseerd volgens de uitgebreide territoriumkartering (Hustings *et al.* 1985) conform de normen van de Handleiding Broedvogel Monitoring Project (van Dijk 1996).

De Hollandse Hoeve is een park aan de noordkant van de stad Goes. In het park bevinden zich een oude hoogstamboomgaard, een kinderboerderij, een ambachtencentrum, een kleine camping, wandelroutes, een speeltuin, minigolfterrein, heemtuin, vijvers en sloten en een restaurant. Het geheel is circa 20 hectare groot.

In beginsel werd uitgegaan van acht bezoekrondes. De bezoeken vonden plaats vanaf een half uur vóór zonsopgang tot zeven uur erna. In de gebieden waar dit zinvol was werden nachtbezoeken gebracht om nachtactieve vogelsoorten op te sporen.

Relevante waarnemingen werden ingetekend op 1:5.000 en 1:10.000 veldkaarten.

2.2 Interpretatie

Gegevens van de veldkaarten werden overgezet op soortkaarten. Interpretatie van de waarnemingen geschiedde zoals beschreven in van Dijk (1996).

Een territorium wordt aangenomen wanneer binnen het onderzoeksgebied voldoende geldige waarnemingen zijn gedaan binnen soortspecifieke datumgrenzen. Dit betekent dat de feitelijke nestplaats niet bekend hoeft te zijn en soms zelfs buiten het onderzoeksgebied kan liggen.

‘Soepeenden’ zijn samengenomen met Wilde Eenden.

2.3 Het weer in het broedseizoen van 2002

Het weer is van invloed op de zang- en baltsintensiteit van vogels en op de mogelijkheden voor de inventarisator om naar buiten te gaan. Harde wind, neerslag en lage temperaturen kunnen belemmerende factoren zijn. Voor de meeste vogelsoorten werken weersomstandigheden door in de trefkans en in de resultaten van de inventarisatie. Naast een effect op waarnemingskansen door de inventarisator heeft het weer ook invloed op broedsucces en daarmee op gedrag van vogels. Een succesvol broedsel resulteert bijvoorbeeld in aanvoer van voedsel naar jongen en alarm nabij de broedplaats. Vandaar een korte beschrijving van het weer in het

broedseizoen aan de hand van de maandoverzichten van het KNMI.

Maart 2002 was zeer zacht, zeer zonnig. Gemiddeld viel er een normale hoeveelheid regen, alleen op 18 maart viel er gedurende de gehele dag veel regen (16mm te Vlissingen). De temperatuur te Vlissingen kwam geen enkele dag onder het vriespunt en was gemiddeld 2 graden hoger dan normaal.

April begon met een periode van ongeveer tien dagen droog, zonnig en schraal weer. Van 3 t/m 8 april scheen de zon vrijwel de hele dag. Een soms straffe noordoosten wind voerde droge lucht aan en voelde soms kil aan, ondanks dat de lucht voor de tijd van het jaar relatief warm was. Van 14 t/m 19 april was het wisselvallig weer met af en toe regen. De laatste vijf dagen van de maand waren winderig met op vier dagen meer dan 5mm regen. De gemiddelde maandtemperatuur lag ca. één graad boven normaal.

De maand **mei** was een maand met weinig uitschieters. De temperatuur lag iets boven gemiddeld, er viel wat weinig neerslag ondanks dat het zelden twee dagen achter elkaar droog bleef. 5 mei was een dag met langdurige motregen, op 14 mei was het tijdelijk stormachtig weer zonder erg veel neerslag.

Juni was warm, met een vrijwel normale hoeveelheid zon en vrij weinig neerslag. Opvallend was het wisselende karakter van het weer en de steeds veranderende windrichtingen. De temperatuur lag vaak iets boven normaal, op 17 juni werd het in Vlissingen zelfs tropisch warm (>30oC), en kwam uiteindelijk ruim een graad boven het langjarig gemiddelde uit. Op 12 juni viel plaatselijk veel neerslag. Op de laatste dag van de maand begon de wind aan te trekken

Juli begon met drie dagen wind en regen. Van 1 t/m 3 juli was de gemiddelde windsnelheid te Vlissingen windkracht 6 en viel er totaal 30mm neerslag. De rest van de maand was het over het algemeen rustig en vrij droog weer zodat de maandgemiddeldes van wind en neerslag vrij normaal waren. De eerste week was erg somber. De eerste drie weken waren relatief koel, daarna steeg de temperatuur flink, in Vlissingen werd het op 28 en 29 juli meer dan 30oC. In de periode waarin de inventarisatie plaatsvond (maart-juli) was het weer overwegend gunstig.

Voor de weersomstandigheden tijdens de bezoeken zie bijlage I.

3 Resultaten

3.1 Broedvogeloverzicht

In totaal zijn 36 soorten broedvogels vastgesteld. Van deze soorten is er één opgenomen in de Rode Lijst van bedreigde vogelsoorten (Vergeer 1995): de Groene Specht.

Tabel 1. Resultaten broedvogelinventarisatie 2002 vergeleken met gegevens uit 1981 en 1982
(?=waarschijnlijk broedvogel, aantal onbekend; + = veel broedparen; ++ = erg veel broedparen)

Hollandse Hoeve	1981	1982	2002
Wilde eend	?		9
Waterhoen	1		5
Holenduif			2
Houtduif	?		18
Turkse Tortel	?		2
Tortelduif		1	8
Koekoek	1	1	1
Groene Specht			2
Grote Bonte Specht	1		2
Graspieper		2	
Witte Kwikstaart	?		
Winterkoning	+		28
Heggenmus	+		15
Roodborst			3
Merel	++		17
Zanglijster	?		6
Grote Lijster			2
Kleine Karekiet			3
Braamsluiper	?		2
Grasmus			1
Spotvogel		3	
Tuinfluiters	?		13
Zwartkop		3	11
Tjiftjaf	?		14
Fitis	?		9
Staatmee		0	1
Pimpelmee	?		4
Koolmee	?		7
Boomkruiper			2
Grauwe Vliegenvanger	?		1
Gaai			2
Ekster			1
Kauw			3
Zwarte Kraai		0	1
Spreeuw	++		3
Huismus	+		2
Ringmus	?		
Groenling	++		5
Putter	??		1
Vink			1
Aantal soorten:			36
N territoria:			207

In bijlage III zijn van alle soorten de verspreidingskaarten opgenomen.

3.2 Soortbesprekingen

In dit hoofdstuk passeren een aantal van de broedvogelsoorten van het onderzoeksgebied de revue. Achter elke soortnaam wordt het aantal in 2002 vastgestelde territoria vermeld. Verspreidingskaarten van alle broedvogelsoorten zijn opgenomen in bijlage II.

Wilde Eend (9 territoria)

Negen Wilde Eenden is eigenlijk best weinig voor een park met sloten en waterpartijen. Misschien zijn ze soms niet genoteerd omdat de aandacht meer uitging naar de lastiger zangvogels?

Sperwer (0 territoria)

Geen territorium kon worden toegekend, hoewel vroeg in het seizoen de soort wel enkele keren werd gezien. Waarschijnlijk was er in Goes-Oost wel ergens een broedgeval; een soort om toch ook hier in de gaten te houden!

Tortelduif (8 territoria)

Opmerkelijk veel in een stadspark voor deze soort die landelijk al jaren achteruitgaat. Tijdens één bezoek werden er acht gehoord, een andere keer vier.

Groene Specht (2 territoria)

Tot voor enkele decennia was deze soort een zeldzaamheid op de Bevelanden! Nog steeds komt de soort voor op de rode lijst. Hoewel we hem in Zeeland tegenwoordig overal tegenkomen schijnt het op de zandgronden juist slecht te gaan mate de Groene Specht. Tijdens de meeste bezoeken werden in de Hollandse Hoeve één of twee roepende beesten gehoord.

Winterkoning (28 territoria)

De koning van de inventarisatie: de meeste territoria. Overal in het gebied waren ze te horen, maar wel het meest in de braamstruwelen van de oude boomgaard.

Nachttegaal (0 territoria)

Op 27 april werd een zingende Nachttegaal gehoord. Dat was net vóór de datumgrens; aangezien hij later niet mee werd gehoord kon geen territorium worden toegekend. Toch een leuke waarneming! Behalve in duinstruwelen en enkele plekjes langs het Veerse Meer is dit een zeldzame soort op de Bevelanden.

Merel (17 territoria)

Hoewel we de Merel allemaal kennen als algemene en makkelijk herkenbare vogel, valt het meestal niet mee hem te inventariseren. Dat blijkt ook uit het feit dat de meeste territoria zijn gebaseerd op slechts 2 of 3 waarnemingen; bovendien waren niet alle waarnemingen zangwaarnemingen maar slechts zichtwaarnemingen. Met dit laatste hebben we dus een beetje ge-

sjoemeld met de richtlijnen. Een speciale avondronde, juist bedoeld om deze soort en ook de Zanglijster en Roodborst te tellen, viel letterlijk en figuurlijk in het water.

Tuinfluitier (13 territoria)

Deze soort behoort tot de talrijkste van de inventarisatie. Het is voor veel mensen een leerzame ervaring geweest deze te horen naast zijn neef de Zwartkop, die ook met elf territoria vertegenwoordigd was. Toch zal het komend voorjaar weer niet meevallen ze uit elkaar te houden, zelfs gerenommeerde vogelaars gaan er wel de mist mee in!

Braamsluiper (2 territoria)

Opmerkelijk dat deze toch in de meeste gebieden schaarse soort hier met twee territoria aanwezig was. Zeker omdat zijn veel algemenere neef de Grasmus maar één territorium had.

Bosrietzanger (0 territoria)

Hoewel op twee plaatsen een Bosrietzanger is gehoord is er toch geen sprake van een territorium. De Bosrietzanger heeft, net als nog enkele soorten als Kleine Karekiet, Spotvogel en Grauwe Vliegenvanger een erg late datumgrens: 15 mei. Dat betekent dus dat alle waarnemingen vóór deze datum komen te vervallen. Dat heeft ermee te maken dat bekend is dat doortrekkers ergens neerstrijken, dan één of enkele dagen kunnen zingen en weer doortrekken. Toch is ook mogelijk dat er wél een territorium was, maar dat de zang bij latere rondes is gemist. Dan zien we weer het belang van goed weer tijdens 'alle' rondes! Dan geldt voor de Bosrietzanger dat het bij uitstek een vroege-ochtend-zanger (en zelfs nachtzanger) is. Dan kom je met je inventarisatie om 5.00 uur soms nog amper op tijd!

Spotvogel (0 territoria)

Jammer dat de Spotvogel hier verdwenen lijkt. Uit veel gebieden in Nederland komen berichten over soms dramatische afname. Hou ze dus in de gaten!

Fitis (9 territoria)

Van deze soort had ik er meer verwacht. Het is een typische struikgewasvogel. De erg lijkende Tjiftjaf is meer een liefhebber van echte bomen, vaak wel met struikgewas erbij.

Boomkruiper (2 territoria)

Deze soort komt op de Bevelanden erg weinig voor. Tijdens het atlasproject (waarvan de atlas najaar 2002 moet verschijnen) werden ze maar op een paar plaatsen gevonden. De stad Goes is waarschijnlijk het gebied met de meeste Boomkruipers.

Ekster (1 territorium)

De kaart met waarnemingen van de Ekster bekijkend valt op dat er slechts 3 waarnemingen zijn gedaan tijdens 7 rondes, overigens wel mooi steeds op precies dezelfde plek. Betekent dit dat de vogels zich erg schuw gedroegen of dat ze na de vierde ronde waren vertrokken? Deze soort lijkt niet zo makkelijk te missen, maar de praktijk wijst wel eens anders uit.

Vlaamse Gaai (2 territoria)

Leuk dat deze soort ook hier in de stad is terechtgekomen. Het zijn mooie en intelligente vogels. Wees overigens niet bang dat toename van kraaiachtigen (waartoe ook de Vlaamse Gaai behoort) voor afname van zangvogels leidt. Ik heb gezien dat in veel gebieden een toename

van deze soorten juist samengaat met toename van veel andere zangvogels!

4 Evaluatie

4.1 De soorten en aantallen

De meeste algemene soorten zijn typische parkvogels: Wilde Eend, Waterhoen, Winterkoning, Heggenmus, Merel, Zwartkop, Tjiftjaf, mezen en Groenlingen passen hierbij.

Het aantal van 36 soorten is heel aardig denk ik voor een park van deze omvang. Opvallende onverwachte soorten zijn Tortelduif (8!), Braamsluiper, Kleine Karekiet en Grote Lijster; wel verwacht maar niet gevonden zijn Meerkoet en Spotvogel.

Vroeger wel voorkomend, maar nu verdwenen zijn: Spotvogel, Ringmus, Witte Kwikstaart en Graspieper.

4.2 De cursus en de inventarisatiemethode

Als cursus is deze inventarisatie zeker aangeslagen. De meeste bezoeken kwamen rond de 10 mensen, al werden het er met het steeds vroeger opstaan later in het seizoen wel iets minder.

De resultaten van enkele van de rondes vielen nogal tegen door het slechte weer, daardoor werden minder gegevens verzameld dan je op grond van 8 bezoeken zou kunnen verwachten. Dit zien we vooral bij de Merel en Zanglijster. Dit zijn ogenschijnlijk makkelijk te inventariseren soorten, maar bij het uitwerken van de gegevens bleek de interpretatie lastig omdat er zo weinig waarnemingen waren.

Dit probleem ontstaat gemakkelijk wanneer je uitgaat van tevoren geplande inventarisatiedagen. In het geval van een cursus als deze is dat onvermijdelijk. Als je echter zo goed mogelijk een inventarisatie wilt opzetten zul je hiermee rekening moeten houden en extra dagen vrij houden.

Samenvatting

In het voorjaar en zomer van 2002 werd de Hollandse Hoeve te Goes op broedvogels geïnventariseerd door KNNV –VWG de Bevelanden. Behalve een inventarisatie was het ook een cursus ‘inventariseren en vogels leren kennen’.

Totaal werden 36 soorten broedvogels gevonden, één ervan staat op de Rode Lijst: de Groene Specht. Andere leuke soorten waren Zomertortel, Braamsluiper, Boomkruiper en Grote Lijster.

Ook als cursus was de opzet geslaagd, voor herhaling vatbaar?

LITERATUUR

van Dijk A.J. 1996. Broedvogels inventariseren in proefvlakken. SOVON, Beek-Ubbergen.

Hustings M.F.H., R.G.M. Kwak, P.F.M. Opdam & M.J.S.M. Reijnen 1985. Vogelinventarisatie. PUDOC, Wageningen en Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels, Zeist.

Oele A. & A.Hannewijk 1981. Inventarisatie Hollandse Hoeve. De Kemphaan I, KNNV afdeling Beveland, Heinkenszand.

Oele A. & A.Hannewijk 1983. Inventarisatie Hollandse Hoeve. De Kemphaan 2, KNNV afdeling Beveland, Heinkenszand.

Vergeer J.W. 1995. Vogels van de Rode Lijst. KNNV Uitgeverij/ Vogelbescherming Nederland. Utrecht/ Zeist.

Vergeer, J-W. & G. van Zuylen 1994. Broedvogels van Zeeland. Uitgeverij KNNV / Stichting Uitgeverij SOVON.

Bijlage I

Weersomstandigheden tijdens de inventarisatierondes.

nr.	datum	Tijd start	eind	temp	bewolking	wind	neerslag	zicht	bijzonderheden
1	16-mrt-02	7:00	8:15	7	0%	O3	-	+	
2	30-mrt-02	6:05	7:10	5	80%	Z1	-	+	
3	13-apr-02	6:00	7:45	5	100%	NO4	-	+	
4	27-apr-02	6:00	7:45	6	10%	W5	-	+	
5	11-mei-02	6:00	8:00	10	50%	VAR0	-	+/-	nevelig
6	25-mei-02	5:00	?	12	40%	ZW5	-	+	koud, winderig
7	08-jun-02								vervallen
6	22-jun-02	21:00	21:25	18	100%	?	regen	+	gestopt ivm regen